

'WMO mist doel als professional het van vrijwilliger overneemt'

29 JAN 2007

Het werk voor vrijwilligersorganisaties als Humanitas wordt steeds ingewikkelder. Door toenemende bureaucratie en vermaatschappelijking kunnen deze instanties niet meer zonder de ondersteuning van professionele begeleiders. Judith Metz onderzocht hun rol en concludeerde dat zij zowel een stimulerende als een remmende werking op burgerparticipatie hebben. Zorg + Welzijn Magazine nam een kijkje bij maatjesproject VOC Tandem in Winterswijk.

Door Wilma Vorselman - Een vrouw verliest binnen een korte periode meerdere dierbaren, waaronder haar partner. Dat komt hard aan. Ze gaat niet bij de pakken neerzitten en wil graag nieuwe contacten maken. Maar hoe? Met een vrijwilliger van VOC Tandem bezoekt ze het zwembad.

Daar ontmoet ze een damesclub die kleding maakt voor kinderen in arme landen. De vrouw biedt aan om mee te helpen en ze wordt enthousiast opgenomen in de groep. Haar verdriet is niet vergeten, maar de nieuwe contacten geven haar leven weer meer kleur. Een voorbeeld van een van de vele deelnemers die, dankzij een duwtje in de rug van de vrijwilliger, in staat is haar isolement te doorbreken.

Ondersteunend contact

[VOC Tandem](#) valt onder de paraplu van de landelijke vereniging Humanitas. VOC staat voor Vrijwillig Ondersteunend Contact en Tandem verwijst naar de combinatie van deelnemer en vrijwilliger. De deelnemer zit aan het stuur, de vrijwilliger trapt mee.

Zo gaan ze, als maatjes, samen naar de markt, het café of het theater. Of ze gaan wandelen, vissen, kaarten. VOC Tandem richt zich op mensen die in een sociaal isolement verkeren. Ex-gedetineerden, verslaafden, chronisch zieken, ex-psychiatrische cliënten en mensen in een rouwverwerkingsproces. De achtergrond, leeftijd of het verleden van de deelnemer is daarbij niet van belang.

Juiste koppeling

'Een goed resultaat begint bij een juiste koppeling van een vrijwilliger met een deelnemer', vertelt Ben Hietbrink, coördinator van VOC Tandem, actief in de regio Achterhoek. 'Als coördinator voer ik het intakegesprek met de deelnemer en ben ik betrokken bij de aanmelding en training van nieuwe vrijwilligers. Ik ken dus alle betrokkenen.'

'Tussen vrijwilliger en deelnemer vinden meerdere kennismakingsrondes plaats om te kijken of er een 'klik' is. Mocht dat het geval zijn, dan trekken ze voor een periode van maximaal een jaar wekelijks enkele uren met elkaar op. Met tijd en aandacht, op basis van gelijkwaardigheid, kun je veel bereiken. Het 'er zijn' is de essentie van dit project.'

Rompslomp

Op jaarbasis coördineert Hietbrink vanuit zijn bureau in Doetinchem of Winterswijk zo'n vijftig koppelingen tussen een Tandem-vrijwilliger en een deelnemer. Een behoorlijk aantal voor iemand die in deeltijd actief is voor de organisatie. En die geconfronteerd wordt met een toenemende administratieve rompslomp. Registratie, dossiervorming, financiering; elke letter moet op papier vastgelegd worden.

Dertig procent

Collega Dick Metselaar onderkent de groeiende papierberg. 'Als consulent maatschappelijke activering ondersteun ik diverse vrijwilligersprojecten in Gelderland en Overijssel, waaronder VOC Tandem. Subsidies aanvragen, projectplannen ontwikkelen, haalbaarheidsonderzoeken opstellen, overleg met overheidsinstanties. Daar gaat veel tijd inzitten. Afhankelijk van het project schat ik dat ik zo'n dertig procent van mijn werktijd vul met dergelijke werkzaamheden.'

Onderzoek

De ondersteuning van vrijwilligerswerk door de vereniging Humanitas was voor [Judith Metz](#) van de Universiteit voor Humanistiek het onderwerp van haar proefschrift 'De tweeledige werking van intermediairen voor burgerparticipatie'. Zij concludeerde dat deze ondersteuners, al dan niet betaald, een groot deel van hun tijd kwijt zijn aan bureaucratische werkzaamheden.

Fondsenwerving

Metz: 'Fondsenwerving bijvoorbeeld. De subsidievoorwaarden zijn de laatste jaren flink opgeschroefd. Het systeem van projectfinanciering heeft tot gevolg dat elk jaar verantwoording afgelegd moet worden en nieuwe fondsen aangevraagd. Hiervoor schakelt de vrijwilligersorganisatie steeds vaker professionals in. Dit gaat dan ten koste van participatie van gewone burgers.'

Zwaardere categorie

Ook ontwikkelingen als de vermaatschappelijking in de zorg bemoeilijken burgerparticipatie, stelt de promovenda. Vrijwilligers komen steeds vaker in aanraking met een zwaardere categorie hulpbehoevenden.

Metz: 'Waren het eerst alleen ouderen en chronisch zieken, nu komen ze bij (ex-)verslaafden, mensen met een psychiatrisch verleden en ex-gedeteneerden over de vloer. Dat vergt extra training vanuit de vrijwilligersorganisatie. Een taak waarvoor meestal een beroepskracht wordt ingeschakeld.'

'Verplicht vrijwilligerswerk'

'De vanuit de overheid gestimuleerde sociale activering en de invoering van de WMO heeft tot gevolg dat bijvoorbeeld langdurig werklozen worden verplicht vrijwilligerswerk te doen. Deze groep vraagt wel een intensievere begeleiding dan de doorsnee vrijwilliger, waarvoor opnieuw een beroep wordt gedaan op professionals en ten koste gaat van burgerparticipatie.'

Mondigheid

Bij allerlei maatschappelijke problemen kijken beleidsmakers steeds vaker verwachtingsvol naar 'de burger'. Actief burgerschap draagt volgens de overheid bij aan de oplossing van vraagstukken als sociale uitsluiting, gebrek aan sociale samenhang en de kloof tussen overheid en burger. Maar meer participatie is niet een-twee-drie te realiseren, stelt Judith Metz.

Voorwaarden

'De mondige burger stelt voorwaarden aan vrijwilligerswerk. Die wil medezeggenschap, wil weten wat de inspanning hem of haar oplevert en wil samenwerken binnen een team. Deze voorwaarden zetten de vrijwilligersorganisatie onder druk. Die eisen vergen een helder communicerende organisatie met opnieuw een groter beroep op capabele ondersteuners.'

Omgangscultuur

Wat de ondersteuning van vrijwilligerswerk verder bemoeilijkt is, dat de coördinatoren zowel een stimulerende als een remmende werking op burgerparticipatie hebben. 'Neem de mate van begeleiding. Voor de één essentieel om zelfstandig te kunnen functioneren, door de ander ervaren als betuttelend.'

'In een organisatie met voornamelijk hoogopgeleide, blanke Nederlanders wordt minder gebruik gemaakt van begeleiding dan bij een organisatie met vrijwilligers uit alle lagen van de bevolking.

Ook de omgangscultuur bepaalt wie er zich snel thuis voelt. Is er een formele sfeer of tutoyeert men elkaar?’

Minder professionals

Het vrijwilligerswerk is complexer geworden; voor zowel bestuurders, begeleiders als de uitvoerenden. Training van vrijwilligers blijft dan ook van groot belang. De vrijwilligersorganisatie verder professionaliseren vindt Judith Metz geen goed idee.

Laagdrempelig

‘Burgerparticipatie stimuleren staat niet voor niets centraal in de Wet Maatschappelijke Ondersteuning. De overheid schiet haar doel voorbij als de professional het werk van de vrijwilliger gaat overnemen. Beter is het laagdrempeliger maken van organisatie van vrijwilligerswerk door minder eisen te stellen aan vrijwillige initiatieven. Daarnaast is het serieus nemen van voorwaarden die burgers aan hun participatie stellen ook een goede strategie.’

Van en voor vrijwilligers

Voor Ben Hietbrink van VOC Tandem is het inhuren van meer betaalde arbeidskrachten in elk geval geen optie. ‘Een organisatie van, voor en door vrijwilligers, dat moet het blijven. Wij zijn een relatief kleine organisatie met korte lijnen. Ik kan me voorstellen dat een grotere organisatie heel anders is. Als coördinator sta je dan tussen de bestuurders en de vrijwilligers in en dat kan tot de nodige spanningen leiden.’

Dit artikel staat in [Zorg + Welzijn Magazine 1, januari 2007](#).

Link: [Judith Metz, De tweeledige werking van intermediairen voor burgerparticipatie](#)

Lees ook: [Maatjes die zichzelf overbodig maken](#), Zorg + Welzijn Nieuwsbrief 11 mei 2006